

Márciusi történet.

Irta: DIENES ISTVÁN.

A bizalmatlanok, a kishitűek, a cinikusok, a mindig aggályoskodók, a közönyösek, a gondolatlanok, a könnyelműek, a gögösesek, a nem hétköznapiak, a más véleményen levők és — nem is utolsó sorban — azok részére, akik szerint „elég volt az irredentából.”

Mert édes jó testvéreim, nem volt elég az irredentából, akár-hogy is emlegetjük mi: a „nem hétköznapiak“, hogy debizony unjuk már az egész Trianon-rapszódia-kultuszt és csonkamagyarországos vezércikkirodalmat.

Nem elég!

Nem lesz elég akkor sem, ha poétáink szonettek helyett irredenta-átkokat fognak írni zengő jambusokkal.

Nem lesz elég akkor sem, ha Magyarország valamennyi dal-egylete és iparos-önképzőköre, azonkívül a többi egylete, egyesülete, clubja, köre, céhe, társasága, csoportja, szövetsége mind-mind csupa irredenta-ünnepet tartana teadélután és kugliverseny helyett.

És nem lenne elég akkor sem, ha ötvenkét hetünk ötvenkét hétköznapiján tennénk le magunkról az irredenta „nyügöt“ és a többi 313 napon át csupa Hiszekegyet és Himnuszt énekelve bibelödnénk ilyen csekélységgel.

De hiába, ez már unott dolog.

A kishitűek, más véleményen levők s a többiek szerint elég volt. A békekötés óta hallottuk eleget. A könyökünkön ezek következményeképen a kinövésekből agancs keletkezett. Jelenleg hét ággal.

Édes Istenem! Arról elvégre nem tehetünk, hogy egyes — unszimpatikus — dolgot nem tűrünk meg közelünkben, ezt már természetünk adja? Ja? Az más kérem!

Az más, kérem, hogy viszont van úgy az ember, hogy nem unja meg hallani a hétéves panaszt. Az elrabolt és szolgaságban levők ordításait. Azt, amikor szennyes, ingerlő kezek piszkálják érzékenységünkön a hamufedte parázstüzet. Az más kérem!

Nem tehetek róla! Amint itt ülök kitünően megkonstruált öt-lámpás rádióm mellett és a római operát hallgatom, egyáltalán nem csendül fülembé az erdélyi havasok felől valami panaszos kürtszó, amit egy otffelejtett őrszem fú meg — hasztalan — és (mit csináljak?) nem bírom felfogni az északmagyarországi hazaszeretet stúdiójának hétév óta egyre ordított üzenetét: S. O. S.!!

Bizony nem tudsz Te már talán lelkesedni sem! Különben — bocsáss meg, elfeledtem, hogy a lelkesedés ódon erény és nem Hozzád, — kishitű, nem hétköznapi, stb.-hoz illő. És bocsáss meg, ha ilyen szentimentális osztozaságokkal merészelem a Te borzasztóan drága idődet elrabolni, de hát tudod, tegnap volt március, és én egy márciusi történetet szeretnék neked elbeszélni. Egy ilyen vas tréfa! Hallgass meg.

Még hó ült a házak tetején márciusban. A kis patak jégbilincsek súlya alatt vonszolta át dermedt testét a városka keskeny uccáin. Hidegtől kipirult gyermekek siettek az iskolába. Piciny szívük dobbant-e egyet-egyed? Gondolták-e lázasan a másnapra? Vagy a szent nemzeti ünnepről mit sem tudtak?

Nem lehetett gondolni sem.

A szülők és a tanítók óvatosak ilyenkor; a gyermek nem tudja, mit beszél, könnyen kifecsegsz olyan titkot, amit nem jó tudni az oláh-nak. Elvégre is nem feltétlen szükséges minden embernek vértanúhalált halni.

Az iskolásgyermekek így hát nem annyira az ünnepre, mint inkább a játékokra gondoltak. Az idősebbek fontoskodva állottak meg egy hirdetmény előtt, amin a román katonai parancsnokság szárnyas pecsétje volt és melynek fekete betűiből az volt kiolvasható, hogy halálbüntetés terhe alatt tiltatik el a lakosság a nemzeti érzés bármilyen formában való nyilvánításától.

Két gyermek betűzgeti buzgón a szigorú hangu rendeletet. Hat éves az egyik, a másik 10—11 felé járhat. Az a gyermekies komolyság látható vonásaikon, ami fiatal gyermekeknél olyan nagyon gyakori, kivált ha szegény, vagy sorsüldözött környezetben élnek.

„Mi az a nemzeti érzés, Gida?” — kérdezi élénken, hidegtől és kíváncsiságtól pirosult arccal a kisebb.

A nagyobbik fiú nem felel, megfogja a kis kezét és tovaviszi. Már a szobor mellett járnak, közel az iskolához, mikor csöndesen megszólal: „Nem lett volna szabad olyan hangosan szólanod, hátha meghallotta valaki!”

Aztán megint tovább mentek.

Csöngettek, mikor befordultak a kapun: „Szervusz, Gyuszikám!” mondja szomorúan a nagyobbik és megfogja a kisfiú kezét — „te még nem érted úgy sem, mi az a nemzeti érzés.”

Este van, este van . . . Olyan jó ilyenkor, rút időben meleg kályha mellett nagyanyó meséit hallgatni. A kályha ajtaja nyitva, a fény bizonytalanul ömlik szét a körüllevőkön és gigászi árnyakat rajzol a szoba meszelt falára. Ilyen időben élnek a mesék . . . Hajh, de a nagymamák, a régi-módi mesemondó nagymamák már kiveszőfélben vannak és szinte ritkaságszámba megy egy-egy olyan példány, mint például Dömöczkeyné tekintetes asszony Csantaváron. Téli estéken népesebb a Dömöczkey-ház boltozatos szobája, mint a Cso-

könai-színház ingyen előadáskor. Már csak azért is járnak sokan hallgatni, mert ezek a mesék nem olyan ruhába vannak öltöztetve, mint más mese. Való ezeknek minden porcikája. Másik furcsasága, hogy a jó öreg tekintetes asszony egy mesét sem úgy fejez be, mint ahogy valaki gondolná; sőt sokszor egyáltalán nem is fejezi be.

Este van, este van . . . A mese vége felé jár.

" . . . és, — ugye nagymama, — nem bántotta a katona a fiút?"

A nagymama, — Dömöczkeyné tekintetes asszony, — szomorúan nézett a fel-fellobbanó lángokba:

"Dehogyan, gyermekeim! A katona durván megrágadta az én szegény kis bátyámat és neki vágta a ház falának . . . azután belelőtt . . . és . . . szegény bátyó meghalt . . ."

Meredten kuporodva maradtak a gyermekek. Egy hángót sem lehetett hallani. Ijedten, a lélekzetet visszafojtva vártak még valamit.

De a nagymama nem szólt.

És ekkor — valahol a harmadik szobában, — az állványos óra kis ezüstcsengője megszólalt. Halkán, óvatosan ringatta magát s itt a szobában olyan hatással volt, mintha lélekharangot kongattak volna messze, messze . . .

A kis Gyszi azután bátoritanul megszólalt, vigyázva, hogy halkabban beszéljen, mint az ezüstharang. És úgy tört keresztül a hangján a csengő szava, mint amilyen könnyen a napsugár a májusi ködön:

" . . . meghalt?"

A kis harang utolsó csendített, azután zúgó hanghullámok terjedtek szét róla, keresztül a szobákon, és mikor odaértek a gyermekekhez, szinte csobbanás hallatszott, mint mikor a tengerparti sziklához csapódik a tarajos hullám és ezer apró gyönggyé zúzódva pereg vissza.

Féltizenkettő lehetett. A kis Gyszi riadtan ült fel az ágyon. Félt és fázott.

"Gida, Gida! — rázogatta fel bátyját. — Azt mondtad, meggyünk a szobörhöz!"

Gida ébredt. Szót sem szólva felöltözött, a szoba sarkából a nemzetiszín szalaggal befőtt koszorút magához vette és megfogta öccse kezét.

Künn havas-eső csapkodta arcukat, de hidegét nem érezték.

"Gida! minek ez a koszorú?"

"Csak gyere, Gyuszikám, te még azt nem érted."

Gyszi szomorúan húzta be a fejét a kis kabátjába.

A szobornál voltak. Méltóságtejes mozdulattal állt ott a márciusi éjszakában. A két gyermek — a mese hatása alatt — áhitattal nézte. Gida ügyesen felmászott a talpazatra és a szobron levő alak kardjára akasztotta a nemzetiszínű koszorút, aztán lecsúszott vissza.

A szalagokon pergett az eső. Az összeázott szalagot meglóbálta.

a szél, a diadalmas magyar zászlót látták benne. Ujjongott a szívük, szerettek volna . . .

Gyors lépések, cifra káromkodás zaja hallatszott, azután egy durva hang:

„Hát ti mit csináltok itt, bitangok?!“

Román katona volt, sisak a fején, fegyver a vállán.

A hatéves gyermek nem értette mi az a nemzeti érzés, nem tudta, miért koszorúzta meg a nagy hazafi szobrát, ő csak azt érezte, hogy neki így kell cselekedni. Előugrott hát és mellén szétvonta a kis kabátot:

„Lőjjön ide, katona bácsi! De akkor is csak azt kiáltom, hogy éljen a haza, éljen a szabadság!“

Mint a mesében . . .

A katona durván megragadta a kis fiút és vadul csókolta össze, könnye összefolyt a márciusi esővel. A durva katona sírt. Felváltva csókolta a gyermekeket és az összeázott szalagokat: „A haza éljen! Éljen a haza!“

. . . És nem vette le a szoborról a koszorút, nem bántotta a gyermekeket.

Másnap reggel ott lobogtatta a tavaszi szél a háromszínű szalagokat.

Az ezredes 9 órakor ébredt és a dühtől félőrülten szedette le a diadalmi koszorút. Tíz órakor pedig a kaszárnya udvarán egy kötelességét nem teljesítő román katonát lőtték föbe.

Ez a márciusi történet.

De itt nem is a történet a fontos.

Én apelláltam érzékenységedre és egy megindító, szomorú, egyébként azonban természetesen sokféleképen variálható kitalált márciusi történetet mondtam el.

Na jó! Mosolyogni sem muszáj azért, de ugyebár nem akarjátok, édes jó testvéreim azt se, hogy okmányokkal igazoljam hiteles voltát.

Szóval akár így, akár úgy: nem a történet a fontos, hanem jeinek a márciusi történetnek a története, ami azt mondja, hogy te kishitű, bizalmatlan, nem hétköznapi, másvéleményen levő, cinikus jó magyar testvér, légy te is lelkes és hős, mint a fiú a mesében és ha máskor nem is, most kapsold be azt a rejtelmes leadóállomást, ami hét borzasztó esztendő óta hasztalan küldözgeti fájdalmas üzeneteit hozzád és hozzám is.

